

داستان آفرینش

تحتیں خطبہ حجۃ الوداع
www.ketab.ir

علیون ابرهطلب (ع)، اسم اول، ۲۲ قبل از هجرت - ۳۰ ق.
 نهج البلاغه - فارسی - برگزیده
 داستان الرشید: نخستین خطبه نهج البلاغه/ تهیه و تنظیم: موسسه فرهنگی هنری عالیپوز
 قم: حوزه علمیه قم، مرکز حکایت حوزه‌های علمیه خوارزم، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۲.
 ۱۸۰ص: مسور (زنگنه) ۲۱x۲۱cm
 ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۰۸۴-۲
 هجا

علیون ابرهطلب (ع)، اسم اول، ۲۲ قبل از هجرت - ۳۰ ق. نهج البلاغه - آفرینش
 علیون ابرهطلب (ع)، اسم اول، ۲۲ قبل از هجرت - ۳۰ ق. نهج البلاغه - کلمات قصور
 آفرینش
 علیون ابرهطلب (ع)، اسم اول، ۲۲ قبل از هجرت - ۳۰ ق. نهج البلاغه - برگزیده
 موسسه فرهنگی و هنری عالیپوز
 حوزه علمیه قم، مرکز حکایت حوزه‌های علمیه خوارزم، مرکز نشر هاجر
 ۳۷۷۵۳۲ ۲۷۷/۱۰ /۷۵۲ ۱۳۹۲ ۰۹/۲/ABP

نام کتاب: ..... داستان آفرینش (نخستین خطبه‌یخ‌البلاده)
 تیر و تخنیم: ..... موسسه فرهنگی هنری عالیپوز
 ناشر: ..... مرکز نشر هاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خوارزم)
 نوبت چاپ: ..... اول از ستان ۱۶
 شمارگان: ..... ۱۰۰۰ نسخه
 تعداد صفحات: ..... ۱۸۰ صفحه
 قیمت: ..... ۲۶۰۰۰ ریال
 جاساز: ..... زلال کوثر

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۰۸۴-۲

نشانی: قم، بلوار معلم، مجتمع ناشران، واحد ۱۱۴   تلفن: ۳۱۰۱۵ - ۳۷۸۴۲۵۴۳   پیامک ۳۰۰۰۲۱۴۴۴۰
 Hajar@whc.ir   Hajar.whc.ir

صفحه	عنوان
۹	مقدمه توره
۳۱	داستان آفرینش
۳۹	در خدای تعالی چیست چه می یابیم؟
۴۱	حمد الهی
۴۳	خداشناسی، برترین دانش
۵۳	خلقت نوری اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۶۴	خلقت زمین و آسمان
۷۱	خلقت آدم <small>علیه السلام</small> و آغاز زندگی او در زمین
۸۸	بخت پیامبران، احیاگران خردپنهان مانده

صفحه	عنوان
۱۰۴	بخش پایانی
۱۰۷	خطبه من امام <small>علیه السلام</small>
۱۰۹	حاشی
۱۱۱	آفرینش
۱۱۱	تعریف دین و مراتب آن
۱۱۳	توحید صفاتی
۱۱۵	خداد کلام امام <small>علیه السلام</small>
۱۱۷	کلیات آفرینش جهان
۱۱۹	آفرینش هفت آسمان

صفحه	عنوان
۱۲۵	..... خلقت فرشتگان
۱۳۱	..... خلقت آدم ﷺ
۱۳۵	..... اولین دشمن آدمی
۱۳۷	..... آدم ﷺ، نبوت بر سر
۱۴۱	..... حکمت ارسال رسل
۱۴۷	..... پیامبر خاتم ﷺ از ولادت تا رحلت
۱۵۱	..... قرآن راه روشن هدایت
۱۵۵	..... حکمت حج
۱۶۱	..... فهرست تفصیلی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اگر اندیشمند و خردورز می‌خواهید، در زه‌ی الهیات و بازساخت بنیان‌های
اصیل دینی و عقلانیت و حیانی به‌توجه بیاورید و از حقایق و مصادر کاخ عظیم
باورداشت‌های آن آگاهی یابید؛ بی‌گمان باید نخست دانش‌پژوه مدرسه‌ی

نخج البلاغه کرده و بر آستان آن زانوی تلمذ بر زمین گذارد.
و کشف آن که این کتاب شریف، چون بوستانی پرثمر برای هر یک از
میهمانان خویش، تحفه‌ای دارد، و هر تنه‌ی هدایت و معرفتی را به میزان استعداد و
ظرفیت وجودی اش، گزینش می‌نوشاند و سیراب می‌گرداند و هنوز پس از
هزار سال، گوهرهای این درک‌های عارف به پایان نرسیده و پژوهندگان هر روز
مطلبی جدید و نکته‌ای بدیع از آن به دست می‌آورند. چرا که این مجموعه‌ی
عظیم معرفتی از وجود مقدس آیت‌عظمای پروردگار تحت باله‌ی الهی امام
امیر المؤمنین علی علیه السلام سرشبه گرفته است و نشان از آن وجودی دارد.
بنیید عارف و اصل و عالم فرزانه‌ی جهان اسلام، امام خمینی قدس سره

الشریف در کلامی به مناسبت معرفی این اثر که انقدر چگونگی آن و پدید آمدن بی بدیل
آن را معرفی می کنند:

"... ما که امام مؤمنه و با چه سرمایه ای می خواهیم در این وادی وارد
شویم؟ در باره وی شخصیت علی بن ابی طالب، از حقیقت ناشناخته ای
او صحبت کنیم یا از اخلاصت محبوب و محبوب خود؟
اصلاً علی علیه السلام یک بشر کلمی و دنیوی است که ملکیمان از او سخن
گویند یا یک موجود ملکوتی است که ملکوتیان او را اندازه گیری
کنند؟ اهل عرفان درباره ی او جز با سطح عرفانی خود ملامت و الهیون
جز با علوم محدود خود؛ با چه ابزاری می خواهند به معرفی او بنشینند؟

تا چه حد او را شناخته اند تا ما مجبوران را آگاه کنند. دانشمندان و اهل
فضیلت و عارفان و اهل فلسفه با همه ی فضائل و با همه ی دانش
ارجمندشان آنچه از آن جلوه ی تام حق دریافت کرده اند، در
حجاب و حجب خود در آینه ی نفسانیات خویش است و مولا غیر
از آن است ...

پس اولی آن است که از این وادی بگذریم و بگوئیم علی بن
ابی طالب فقط بنده ی خداست و این نزدیکترین شاخصه ی
اوست که می توان از آن یاد کرد ...

و اما کتاب نهج البلاغه که نازله ی روح اوست، برای

تعلیم و تربیت ما خستگان در بستر نیت و در حجاب خود و
خودخواهی خود، مجعونی است برای شفا و مرهمی است
برای درد های فردی و اجتماعی، مجموعه ای است دارای
ابعادی بسیار از ابعاد یک انسان و یک جامعه ی
بزرگ انسانی از زمان رسد و در آن تا هر چه تاریخ به پیش رود و
هر چه جامعه ما به وجود آید و دولت ما و ملت ما متحقق شوند
و هر قدر متفکران و فیلسوفان و محققان بایند و در آن غور
کنند و غرق شوند...

۱- صحیفه ی نور، ج ۱۴، ص ۳۴۸؛ پیام به شرکت کنندگان در کنگره هزاره نهج البلاغه.

ایک نختین خطبہ از چہن کبجینہ ی ارز شندی درین دفتر پیش روی ماست
وازلطائف این خطبہ این فرازان در بحث بعثت انبیاست کہ چہن فرمودہ اند:

بیشتر والہم دفاتن العقول؛

پیامبران آمدند تا کبجینہ های خرد مردم را برایشان استخراج کنند.
کہ اشارہ بہ تلاش پیامبران برای پرورش عقلانیت و حیانی مردم در
سطوح مختلف و در ظرفیت ها و کنجایش های متفاوت و متعدد آنان است. و
نکتہ سی دلنشین آن کہ امام علیہ السلام در ہمہ سی این خطبہ خود را موصی آخرین و
برترین پیامبران در صد و ہمین امر است.

امام علیہ السلام بایان استدلال و ارائہ سی واقعیات آنچه درستی از بد و پیدایش

رخ داده است، در صد آگاه کردن مردم و راهنمایی آنان به سوی حقیقت، یعنی
شناخت پروردگار و اطاعت و پیروی از فرامین ذات اقدس
الهی است.

بانگای کلی و اعلیٰ به ما می‌بخشد که امام علیه السلام از انواع شیوه‌های
پرورش عقلانیت و حیانی در استخراج کنجینه‌ی خرد مردم بهره‌جسته است.
به عنوان نمونه در شیوه‌ی استدلال عینی و منطقی، با ذکر شگفتی خلقت آسمان و زمین
و صنوف موجودات و فرشتگان، مخاطب را مستوجب این رابطه‌ی دقیق
علمی می‌گرداند که مجموعه‌ای با چنین نظم پیچیده و دقیق در مبدعیت عالم، قطعا و
یقینا محتاج ناظم و مدبری است که آن را پدید آورده و مدیریت نماید.

یا در روش برهان استقرایی با شرح حال حضرت آدم علیه السلام و سنن
الهی در امت های گذشته، مردم را با قواعد و اصول حیات معقول
انسانی آشنای فرماید. بدین مطلب توجه می دهد که در رفتار گذشتگان، آنچه
موجب نعمت یا نسیبت، آنان در زندگی دنیوی اخروی شده، آموزگاری
نیک و درسی رسا برای آیندگان خواهد بود.

نیز می توان به استدلال امام علیه السلام در بحث توحید اشاره کرد که از
برهان قیاسی استفاده فرموده اند و با تطبیق صفات الهی بر موارد
جزء، به نتیجه مطلوب دست یافته اند. امام علیه السلام از این که ذات ربوبی را
نمی توان به صفاتی چون صفات مخلوقات وصف کرد شروع می نمایند و

به نتیجه محدود قرار نگرفتن ذات الهی می‌رسند.^۲

همچنین می‌توان در این خطبه‌ی شریف، نمونه‌هایی برای براین
حکمی و تمثیلی یافت. بی‌شک در میان همه‌ی این روش‌ها، برهان استدلال
دریافت‌های شخصی و شعوری امام علیه السلام چگمگیرتر و بارزتر است. در
این روش آنچه خود نفس کامل عظمی او به عنوان مصداق عقل مجرد
بدان دست یافته است و آن را معاینه کرده، مرجع استدلال قرار
می‌گیرد. و آنچه امام علیه السلام از فرآیند خلقت و تطویر آفرینش، گزارش

۲- علاقه‌مندان به بحث تفصیلی می‌توانند رجوع کنند به مقاله‌ی "مبانی استدلال در نهج

البلاغه" مرحوم استاد علامه جعفری؛ کیهان فرهنگی، شماره ۱۷۰.

می فرماید؛ از زیباترین استدلال های شهودی ایشان برای گواهی بر ذات
پاک حضرت احدیت است که آن گرامی ما را در آن شریک ساخته
و باین مرحله ای از پس مرحله ی دیگر، بهره مندمان گردانیده است.

یکی از مطالبی که ممکن است ذهن مخاطب را درباره ی خطبه ی
نخست نجح البلاغه به خود مشغول کند، عدم اشاره ی صریح و روشن امام
امیر المؤمنین علیه السلام به جایگاه خود و عترت رسول خدا صلی الله علیه و آله در رهبری و
زعامت امت اسلامی پس از رحلت پیامبر معظم صلی الله علیه و آله است. آنجا که
امام علیه السلام از قرآن به عنوان یادگار باقی مانده از رسول خدا صلی الله علیه و آله در میان

مسلمانان یاد می‌فرمایند و پس به ویژگی‌های آن می‌پردازند و از یادگار
دوم ایشان سخنی به میان نمی‌آید.

در حالی که در نص حدیث ثقلین، اهل بیت علیهم‌السلام یادگار دوم آن بزرگوار
در میان است می‌تند، فرستاده می‌خدا علیه‌السلام بارها چنین فرموده بودند:

«إِنِّي تَارِكٌ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ: كِتَابِ اللَّهِ وَعِزَّةِ أَهْلِ بَيْتِي. وَأُتَاهُمَا

لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضِ. مَا إِن تَمَسَّكْتُم بِهَمَا لَنْ تَضَلُّوا

من دو چیز کرانگ را در میان شما قی می‌گذارم: کتاب
خدا و خاندانم اهل تیمم را؛ و آن دو هرگز از هم جدا

نخواهند شد تا بر من در کنار حوض (در قیامت) وارد شوند؛

تا زمانی که به آن دو چنگ زده‌اید، هرگز گمراه نخواهید شد^۳»

پیامبر خدا ﷺ بارها مفهومی حدیث ثقلین را با عبارات‌های گوناگون، و در احتمالات مختلف بیان فرمودند. در یوم‌الدار، نزول آیه ولایت، آیه تطهیر (و غافله)، در غدیر خم، و در آخرین روز عمر شریف خود که خواستار قلم و دوات شد تا از خود نوشته‌ای بجای بگذارد.

بنا بر هدایت پیامبر کرامی اسلام ﷺ، ابلاغ آشکار و عمومی آن بزرگوار، تنها راه رسگاری، تمسک به قرآن و تمسک به عترت است. پیامبر ﷺ و دیگر خاندان رسالت ﷺ بنا به ائمهت‌الشیعه

۳- احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۴۸۷، ح ۳۲۸.

امامت و ولایت، همت ویژه و بیاری در روشن ساختن این
مطلب در میان مسلمانان داشته‌اند، تا جایی که در خبری از امام باقر علیه السلام

چنین می‌خوانیم:

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَ
الزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ وَ لَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودَى
بِالْوَلَايَةِ.

امام باقر علیه السلام فرمودند: اسلام بر پنج پایه بنا نهاده شده است. بر
نماز، زکات، روزه، حج و ولایت. هرگز در هیچ یک آن

۴- کافی، ج ۲، ص ۱۸؛ باب دعائم الإسلام.

چنان که درباره‌ی ولایت تأکید شده، تبلیغ نشده است.

حال که چنین است چرا امام علیه السلام در خطبه‌ی خویش از اهل بیت علیهم السلام به روشنی یاد نکرده اند؟ در جواب به این پرسش، پاسخ‌های زیر محتمل است:

الف: از آنجا که اصل خطبه‌ی امام علیه السلام در نقل صحیح البلاغه نیامده، بلکه قسمت‌هایی از آن انتخاب شده است. چنانکه با مراجعه به نقل تحف العقول از کلام امام علیه السلام به خوبی درمی‌یابیم که شروع خطبه از آنچه سید رضی رحمته الله علیه انتخاب کرده بسیار مفصل‌تر است. شاید در خطبه‌ی کامل، مطلب مورد نظر آمده باشد.

ب: زمان ایراد خطبه در زمان زمامداری ایشان و اقبال مردم به امامت بوده است. لذا چنان که در اخبار دیگر می خوانیم که قرآن به امام و امام به قرآن دعوت می کند، با توجه به آشنایی مخاطبان با مطلب ولایت، از ذکر آن خودداری نکرده و تنها به قرآن دعوت کرده اند.

ج: در موقیعت های دیگر به اندازه می کافی به امر ولایت و امامت اشاره کرده اند، و در مقام حاضر، لازم ندیده اند. به نظر این احتمال بیشتر به حقیقت نزدیک باشد. چرا که با سیری اجمالی در نوح البلاغه متوجه می شویم که امام امیر المؤمنین علیه السلام بارها و بارها و به طرق مختلف به سر فی جایگاه اهل بیت علیهم السلام پرداخته اند. به عنوان گواه بر این مطلب به ذکر چند مورد بنده می کنیم:

امامت در نهج البلاغه

۱. در خطبه دوم که پس از بازگشت از صفین ایراد فرموده اند، صریحاً به جایگاه امامت و ولایت خود و اهل بیت علیهم السلام اشاره می فرمایند:

(آل انتم علیهم السلام) وضع سرّه و لجأ امره و عیبه علمه و موئل
حکمه و کهور تنبیه و خیال دینه بهم اقام احشاء ظهره
و اذهب ارتعاد فرائضه....

لایقاس بآل محمد علیهم السلام من هذه الآلهة لا یسوی بهم
من جرت نعمتهم علیه أبداً. هم أساس الایمان و عماد
الیقین. الیهم ینفیء الغالی. و بهم یلحق التالی و لهم خصائص

حق الولاية. وفيهم الوصية والوراثة.....

خاندان پیامبر ﷺ - جایگاه راز خدا و پناهگاه امرش و
نگاهدار دینش او و مرجع دستورات او و مخزن کتاب های او و
کوه های رحمت او هستند. به وسیله ی آنان کثرت انحرافات
دین را راست و لرزش ارکان آن ابر طرف ساخته است.
هیچ شخصی از این امت سزاوار نیست که با آل محمد ﷺ مقایسه
شود و کسی برابر با آنان نیست در حالی که نعمت آنان بر
همه تا همیشه جاری است. آنان بنیان دین و ستون عین هستند
که تندر و نندگان به آنان بازگردند و عقب ماندگان به ایشان

ملحق شوند. و ویژگی های حق ولایت تنها در آنان است و
وصایت و وراثت به آنان اختصاص یافته است....

۲. امیرالمؤمنین علیه السلام در بخشی از خطبه ۹۹ آل محمد علیهم السلام را این چنین معرفی فرمی مایند:

أَلَا إِنَّ مَثَلَ آلِ مُحَمَّدٍ علیهم السلام كَمَثَلِ نَجْمِ السَّمَاءِ. إِذَا خَوِيَ نَجْمٌ.

طلع نجم. فكأنكم قد تكاملت من الله فيكم الصنائع....

آگاه باشید که مثل آل محمد علیهم السلام در میان شما مثل ستاره گاه آسمان

است که در تاریکی به آن مهادیت می یابد. هرگاه

ستاره ای فروپوشیده گردد ستاره ای دیگر طلوع نماید. و گویا که

می بینیم که نعمت های خدا در باره ی شما کامل گردیده ...

۳. امام علیه السلام در خطبه می ۱۰۸ به معرفی تفصیلی تر نسبت به خاندان رسالت می پردازند:

نحن شجرة النبوة. ومحط الرسالة. ومختلف الملائكة.

ومعادن العلم. وینایع الحكم. ناصرنا ومحبنا ينتظر

الرحمة. وعدونا ومبغضنا ينتظر السطوة

ما اهل بیت است پامبری، وبارانداز رسالت و

محل آمد و شد فرشتگان تنیم. انجینه های دانش و محل جوش

حکمتیم. یا ورود و دستار ما در انتظار رحمت است و آینده ی

دشمن و بدخواه ما قهر و غضب خواهد بود.

تنها با توفیق اجالی در خطب نجح البلاغه نزدیک به پانزده خطبه یا بخشی از آن

رامی توان یافت که امام علیه السلام به معرفی خاندان عصمت و طهارت و حق
آنان در هدایت و امامت و رهبری مسلمانان پرداخته اند که قطعاً با احتساب موارد
دقیق تر، به مراتب بیش از این خواهد بود. در پایان از خداوند مسئلت می‌کنیم که
بیش از پیش، بتوانیم از این سرمایه گرانمایه حمند معرفتی بهره‌مند باشیم. انشاء الله.

مدرسۀ عالی علمیّه خوارزم
مدرسۀ عالی علمیّه خوارزم

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
۱-۷	حمد الهی	۱	نا توانی سخنران از سایش خداوند
		۲	نعمت های بی انتهای الهی
		۳	دمانگی در ادای حق الهی
		۴	خداوند، فرا و ورای اندیشه ها
		۵	عدم دسترسی به حقیقت خداوند
		۶	چگونه می خداوند خارج از اوصاف و حدود
		۷	خداوند بی آغاز و انجام
۸-۱۰	آفرینش	۸	توانایی خلق آفریدگان

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیر مجموعه
		۹	باد، نشانی رحمت
		۱۰	کوه ها، حال ثبات زمین
۱۱-۱۷	تعریف دین، سرآوردن	۱۱	شناخت خداوند، سرآغاز دین
		۱۲	باورداشتن، کمال شناخت
		۱۳	یکانه دانستن، کمال باورداشتن
		۱۴	اخلاص، کمال توحید
		۱۵	رودان، کمال اخلاص
		۱۶	پنج صفتی چون موصوف نیست

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۱۷	پنج موصوفی چونان صفت نمی باشد
۱۸-۲۶	توحید صفاتی	۱۸	اتصاف خدا به اوصاف غیر ذات (شکرک است
		۱۹	قرین دانستن چیزی با خدا، دو انگاری است
		۲۰	دو انگاری خدا، مرکب دانستن اوست
		۲۱	مرکب دانستن خدا، حاصل نشناختن اوست
		۲۲	اشاره کردن به کسی او نتیجه نشناختن اوست
		۲۳	اشاره کردن به خدا محدود دانستن خداوند است
		۲۴	محدود دانستن خدا معادل به شمارش در آوردن او

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۲۵	چیزی محاط بر خداوند نیست
		۲۶	خداوند در همه جا حضور دارد
۲۷-۳۳	خدا در کلام انبیا <small>علیهم السلام</small>	۲۷	خداوند چهاره بوده است
		۲۸	خداوند از نیتی بر نیامده است
		۲۹	خدا با همه چیز است و همشین آن نیست
		۳۰	خدا غیر از همه چیز است و جدای از آن نیست
		۳۱	خداوند فاعل است، بی جنس و ابزار
		۳۲	بر مخلوقاتش میناست، حتی قبل از آفرینش شان

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۳۳	یکتاست و جز او چیزی وجود نداشته است
۳۴-۴۳	کلیات آفرینش جهان	۳۴	آغاز آفرینش
		۳۵	خالقتی بی احتیاج به اندیشه یا تجربه آموزشی
		۳۶	خداوند برای آفرینش محتاج حرکت و جنبش نیست
		۳۷	خالقتی بی تشویش و تردید
		۳۸	حلقه‌ت چینی در زمان مناسب
		۳۹	سازگار ساختن اشیاء
		۴۰	تعیین و تلازم سرشت اشیاء با آنان

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۴۱	آگاهی از آفریده، قبل از خلقت آن
		۴۲	احاطه‌ی الهی بر حدود و ثغور اشیاء
		۴۳	وقوف الهی بر نفس و جوانب هر چیز
۴۴-۶۱	آفرینش هفت آسمان	۴۴	خلق فضای فراخ و تنگ
		۴۵	آفرینش دیابای آب در فضا
		۴۶	خلق تندبادی وزنده
		۴۷	آب و طریقی باد
		۴۸	فضای تنگ دزیر، و آب بر فراز باد

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۴۹	خلقت بادی سترون
		۵۰	تند بادی با مبدأ بعید
		۵۱	فرمان الهی به باد برای متموج ساختن آب
		۵۲	تلاطم آب بسان جنبش مشک
		۵۳	فروغلتیدن اول و آخر آب بر هم
		۵۴	کف بر آوردن آب
		۵۵	صعود کف و فنمای پهنای
		۵۶	خلقت هفت آسمان از آن کف

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۵۷	آسمان اول ثابت شده ، و آسمان هفتم بامی بلند
		۵۸	استواری آسمان بدون پنج ستون و نخلدارنده
		۵۹	ستارگان ، زینت آسمان اول
		۶۰	حرکت مرمو ماه در آسمان
		۶۱	حرکت منظم و در مدار ماه و خورشید
۶۲-۸۰	خلقت فرشتگان	۶۲	آسمان سرزمین فرشتگان
		۶۳	فرشتگان
		۶۴	فرشتگان راکع

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۶۵	فرشتگان برپای ایستاده و صف کشیده
		۶۶	فرشتگان تسبیح کوی
		۶۷	فرشتگانی بی خواب و خطا دیده و خرد
		۶۸	فرشتگانی بدون سستی در کالبد، بدون غفلت
		۷۰ و ۶۹	فرشتگانی امین و حی برای ابلاغ فرمان خدا
		۷۱	فرشتگانی نگهبانان زندگان و دربانان بهشت
		۷۲ و ۷۳	فرشتگانی دارای کلامی به فراخنای هستی
		۷۴	دیدگان فروزان خسته در برابر عرش

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۷۵	بال با به هم پیچیده در زیر عرش
		۷۶	حجاب با میان عرشیان و فرشتگان فرودست
		۷۷	فرشتگان برای پروردگار، صورتی تصویر نمی کنند
		۷۸	فرشتگان صفات آفریدگان را بر خدای روانمی دارند
		۷۹	فرشتگان خدای را در مکانی محدود نمی پذیرند
		۸۰	فرشتگان برای او شل و همانندی بر نمی شمارند
۸۱-۹۵	خلقت آدم <small>علیه السلام</small>	۸۱	جمع آوری خاک از نقاط مختلف زمین
		۸۲	تبدیل خاک به گل چسبنده می خالص

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیر مجموعه
		۸۳	آفرینش کالبد انسانی
		۸۴	خشکانیدن آن کالبد کلی
		۸۵	گذشت زمان معین
		۸۶	دمیدن روح الهی در کالبد خاکی
		۸۷	جان یافتن انسان صاحب درک
		۸۸	انسان صاحب اندیشه در کارها
		۸۹	اندامها در خدمت انسان
		۹۰	به کارگیری ابزارها توسط انسان در کارها

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیر مجموعه
		۹۱	انسان، دارایی قدرت شناخت حق و باطل
		۹۲	انسان، دارایی قدرت دک مزه، بو، رنگ و جنس
		۹۳	انسان، سرشتی متکثر از تفاوت با و همانندانی سازگار
		۹۴	انسان، خمیره ای در آینه باطبایع متضاد
		۹۵	انسان، دارایی قدرت دک لاسه و غم باو شادی با
۹۶-۱۰۲	ابلیس، دشمن آدم و آدمی	۹۶	طبیب که در انسانیت الهی از فرشتگان توسط خداوند
		۹۷	سجده دشمنی بر اس آدم <small>علیه السلام</small>
		۹۸	امر الهی بر سجده بدون و ابای ابلیس

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیر مجموعه
		۹۹	نخوت ابلیس و رشک بر آدم <small>علیه السلام</small>
		۱۰۰	قیاس باطل ابلیس میان خاک و آتش
		۱۰۱	دلایل حملت دادن خداوند به ابلیس
		۱۰۲	کلام الهی در حملت دادن به ابلیس
۱۰۳-۱۰۸	آدم <small>علیه السلام</small> ، بهشت، ابلیس	۱۰۳	سکونت آدم <small>علیه السلام</small> در بهشت و تحذیر او از ابلیس
		۱۰۴	حسد در نزد ابلیس به آدم <small>علیه السلام</small> و فریب وی
		۱۰۵	از دست رفتن زمین آدم در بازار تردید ابلیس
		۱۰۶	پیروزی ابلیس و شامانی آدم <small>علیه السلام</small>

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۱۰۷	توبه‌ی آدم <small>علیه السلام</small> و بخشایش الهی و نوید بازگشت به بهشت
		۱۰۸	هبوط آدم <small>علیه السلام</small> به دار دنیا و جایگاه تولد
۱۰۹-۱۲۷	حکمت ارسال رسل	۱۰۹	انتخاب پیامبران از نسل آدم <small>علیه السلام</small>
		۱۱۰	پیمان خداوند از پیامبران برای ابلاغ امانت
		۱۱۱	سخننامه‌ی پیمان‌کنی خلایق
		۱۱۲	نشستن جنین‌ها نزد شریک قائل شدن برای او
		۱۱۳	انحراف از شناخت خدا و قطع رابطه‌ی بندگی با او
		۱۱۴	بعثت پیامبران و ارسال رسل

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۱۱۵	باموریت انبیا؛ طلب عهد ازلی و یادآوری نعمت فراموش شده‌ی الهی
		۱۱۶	تبلیغ برپایه‌ی برهان
		۱۱۷	انگیزش خرد مردمان
		۱۱۸	نماندن آیات الهی
		۱۱۹	آسمان و زمین، آیات خداوند
		۱۲۰	معنی‌ها و اسرار، نشانه‌های الهی
		۱۲۱	بیماری‌ها و حوادث شکیبایت پروردگار
		۱۲۲	خالی ماندن دنیا از پیامبر یا کتاب آسمانی

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۱۲۳	محروم ماندن مردم از حجت ضروری یا راه هدایت
		۱۲۴	پایداری رسولان و بسیاری دروغ انکاران
		۱۲۵	شناخت و معرفی پیامبر بعدی از زبان پیامبر قبلی
		۱۲۶	گذشت روزگاران
		۱۲۷	جابجایی نسل ها
۱۲۸-۱۳۴	پیامبر خاتم <small>صلی الله علیه و آله</small> ، از ولادت تا رحلت	۱۲۸	پیامبر خاتم <small>صلی الله علیه و آله</small> ، وعده‌ی الهی و ایمان نبوت
		۱۲۹	عهد پیامبران بر پذیرش ایشان خاتم الانبیاء <small>صلی الله علیه و آله</small>
		۱۳۰	پرکنندگی آمین ها و تسبیح مذاهب

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
		۱۳۱	انحراف در شناخت خداوند
		۱۳۲	پیامبر ﷺ و اسطری نجات مردمان
		۱۳۳	لقاء و رضای الهی برای خاتم رسولان ﷺ
		۱۳۴	رحلت پیامبر ﷺ و ربیانی از سختی ها
۱۳۵-۱۴۷	قرآن، راه روشن هدایت	۱۳۵	کتاب آسمانی، میراث انبیاء
		۱۳۶	ببین صراط مستقیم، مانع انحراف در نبود انبیا
		۱۳۷	کتاب خداوند
		۱۳۸ و ۱۳۹	قرآن، بیان کننده ی احکام و دستورات الهی

شماره فرار	موضوع اصلی	ردیف	زیر مجموعه
		۱۴۰	قرآن، کویای خویشتن است
		۱۴۱	و جوب آگاهی از قرآن و ترخیص های آن
		۱۴۲	حکمی که در قرآن واجب بود و در سنت منوخ شد
		۱۴۳	حکمی که در سنت واجب بود و در قرآن منوخ شد
		۱۴۴	حکمی منوط به زمان آن
		۱۴۵	تفاوت مابین کناهان
		۱۴۶	کناهان کبیر و خنجره، موده و وعید
		۱۴۷	علی که اندک آن مقبول و بسیار آن مطلوب است

شماره فراز	موضوع اصلی	ردیف	زیرمجموعه
۱۴۸-۱۵۶	حکمت حج	۱۴۸	وجوب حج
		۱۴۹	اشتیاق مسلمانان به حج
		۱۵۰	کعبه، نشانه‌ی عظمت الهی
		۱۵۱	پذیرش و تصدیق دعوت و کلام الهی
		۱۵۲	ایستادن در جایگاه انبیاء و تشبیه فرشتگان
		۱۵۳	کسب سود در بازار بندگی و شتاب به گناه آمزش
		۱۵۴	کعبه، علامت اسلام و پناهگاه بی‌پناهان
		۱۵۵	وجوب اربع حج، به شرط استطاعت
		۱۵۶	کلام الهی در وجوب حج